Vastaus kirjalliseen kysymykseen tuomioistuinlaitoksen resurssien turvaamisesta ja kansalaisten oikeusturvan takaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsäsen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 679/2018 vp:

> *Katsooko hallitus, että kansalaisten oikeusturva toteutuu riittävällä tavalla tuomioistuinlaitoksen nykyisillä määrärahoilla ja henkilökuntaresursseilla ja kykeneekö tuomioistuinlaitos säilyttämään riippumattomuutensa ja riittävän nopean ratkaisukykynsä nykyisellä budjetoinnilla?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kirjallisessa kysymyksessä on nostettu esiin tärkeä asia. Perustuslakimme mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Euroopan neuvoston Cepej-komitean raportissa arvioidaan oikeuslaitosten toimintaan kohdennettuja määrärahoja, lainkäyttöhenkilöstön ja lakimiesten asemaa, sukupuolijakaumaa, organisaatiorakenteita sekä toiminnan laatua ja tuloksellisuutta. Viimeisimmät eli vuoden 2017 tiedot sisältävä raportti European judicial systems – Efficiency and quality of justice No. 26 julkaistiin lokakuussa 2018.

Vertailutietojen mukaan Suomi sijoittuu keskitason yläpuolelle, kun oikeudenhoitoon (tuomarit, syyttäjät ja oikeusapu) kohdennetut määrärahat suhteutetaan väestön määrään. Eurooppalainen keskiarvo on 64 euroa asukasta kohden, kun Suomessa se on 76,50 euroa asukasta kohden. Suunnilleen saman verran rahaa oikeudenhoitoon suhteutettuna väestömäärään käytetään esimerkiksi Iso-Britanniassa, Skotlannissa, Italiassa ja Norjassa.

Oikeudenhoidon resurssitilanne näyttäytyy vertailussa tuloksina siten, että laajoissa riita-asioissa ja rikosasioissa ratkaistujen asioiden suhde saapuneiden asioiden määrään on Suomessa vertailun mukaan hyvä, mutta laskennallinen käsittelyaika on keskiarvoa pidempi. Ratkaistujen asioiden määrä verrattuna saapuneiden asioiden määrään on parantunut tasaisesti vuodesta 2010. Käsittelyaikojen piteneminen on saatu käännettyä laskuun ja takaisin vuoden 2010 tasolle. Hallintotuo-

mioistuimissa tilanne on huonompi. Tässä on nähtävissä turvapaikka-asioiden vaikutus saapuneiden asioiden määriin ja käsittelyaikoihin. Ylemmissä oikeusasteissa molemmat tunnusluvut sijoittuvat vertailussa hyvälle tasolle.

Kirjallisessa kysymyksessä on todettu, että tuomioistuimiin kohdistettavat säästötoimet ovat jatkuneet, vaikka valtion taloustilanne on kääntynyt parempaan suuntaan. Pitää paikkansa, että pitkään alijäämäisenä pysynyt julkinen talous on tasapainottumassa vahvan suhdannenousun ja toteutettujen sopeutustoimien ansiosta. Osa näistä sopeutustoimista on jouduttu kohdistamaan myös tuomioistuimiin. Hallitusohjelmassa tuomioistuimille osoitettuja säästövaatimuksia on kuitenkin valtioneuvoston kehyspäätösten yhteydessä lievennetty merkittävästi oikeudenhoidon turvaamiseksi.

Valtiovarainministeriö on julkaisussaan 2019:11 (Uudistuva, vakaa ja kestävä yhteiskunta; valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoro) katsonut, että talouskasvu on hidastumassa ja seuraavan taantumankaan mahdollisuutta tulevalla vaalikaudella ei voi sulkea pois. Tämän mukaan julkista taloutta on vahvistettava jatkossakin. Lisäsäästöjä ei kuitenkaan tulisi kohdistaa enää tuomioistuimiin, jotka hoitavat valtion ydintehtäviä. Erityisen tärkeää on jatkossakin pitää huoli siitä, että oikeudenhoidon koko ketju, esimerkiksi rikosasioissa esitutkinnasta täytäntöönpanoon, on resursoitu riittävästi ja oikeasuhtaisesti niin, että asiat kulkevat koko ketjun läpi ilman aiheetonta viivytystä.

Yhteiskunnan muuttuessa hyvää oikeusturvaa on jatkuvasti vaalittava ja kehitettävä. Kuten kirjallisessa kysymyksessäkin on todettu, tuomioistuinten tärkein voimavara on henkilöstö. Oikeasuhtaisten resurssien lisäksi tuomioistuimissa tapahtuva osaamisen, työtapojen ja työvälineiden kehittäminen on osa kansalaisten oikeusturvasta huolehtimista.

Helsingissä 28.3.2019

Oikeusministeri Antti Häkkänen